

ZOERSEL EN DE CISTERCIËNZERS

De Villa Westmalle-Zoersel, het Zoerselbos en het Zoerselhof.

Auteurs

Leo Cautereels, Jan Denissen, Leo Hermans, Linda
Lambreghts en Ivo Van Vaerenbergh

Inhoudtabel

Voorwoord
De cisterciënzers
Landboek
Plantageboek
BTK-Poster

Deel I. De cisterciënzers en de villa Westmalle-Zoersel (1233- 1795)

1. Schenking

- 1.1. De villa van Westmalle tot 1236
 - 1.1.1. De schenking van de villa van Westmalle 1233
 - 1.1.2. De dubbele oorkonde
 - 1.1.3. De stichting van de Sint-Bernardsabdij
 - 1.1.4. Het economisch belang van de cisterciënzerkloosters
 - 1.1.5. De dagelijkse organisatie van de cisterciënzerkloosters
- 1.2. De toestand van de villa van Westmalle-Zoersel bij de schenking.
 - 1.2.1. De machtsverhoudingen binnen de villa van Westmalle-Zoersel.
 - 1.2.2. Het grondbezit.
 - 1.2.3. Recht van de meier
 - 1.2.4. De bestuurlijke en rechterlijke macht
 - 1.2.5. De evolutie van de machtsverhoudingen tussen de meier en de abdij

2. Grondeigendom van de Sint-Bernardsabdij te Zoersel

- 2.1. Vrunte
- 2.2. Domein Hooidonkbos en zijn werkzaamheden
 - 2.2.1. Dorpslasten
 - 2.2.2. Periode tussen 1700-1725
 - 2.2.3. Omgevingsvoorwaarden in de achttiende eeuw
- 2.3. Beschrijving van de verschillende eigendommen in Zoersel
 - 2.3.1. Grote Hoeve van Hooidonk
 - 2.3.2. Kleine Hoeve
 - 2.3.3. Hooidonkbos
 - 2.3.4. Schachtenheide
 - 2.3.5. Hooidonkse Beemden
 - 2.3.6. Werking van spuien en vloeibeemden
 - 2.3.7. Kretse Beemden
 - 2.3.8. Farlaboek
 - 2.3.9. Schriek
 - 2.3.10. Monnikenheide
 - 2.3.11. Vijvers
 - 2.3.12. Dreven aangelegd in "historisch Zoerselbos" in de achttiende eeuw
 - 2.3.13. Overige eigendommen van de cisterciënzers in Zoersel

Deel II. De Verbrokking van het erfgoed van de cisterciënzers (1796-1960)

1. De Franse Revolutie

- 1.1. Openbare verkoop van de goederen die de abdij van Sint-Bernards in 1797 heeft in Zoersel
 - 1.1.1. De Refugie van Sint-Bernards
 - 1.1.2. De beemden van Hooidonk
2. De overdracht van de eigendomstitels binnen het voormalige Hooidonkbos tussen 1797 en 1825
 - 2.1. De voortverkoop van de goederen tussen 1797 en 1803
 - 2.1.1. De Refugie van Sint-Bernards
 - 2.1.2. De Voorste Hoeven
 - 2.1.3. De Monnikenheide, het Hoog Schriek, het Hooidonkbos en het Schriekbos
 - 2.2. François Darquette en Nicolas Treau verwerven in onverdeeldheid het voormalige Hooidonk (1803-1807)
 - 2.2.1. De voormalige Refugie van Sint-Bernards
 - 2.2.2. Het tweede deel van de Grote Hoeve van Hooidonk
 - 2.2.3. Een gedeelte van de beemden van Hooidonk
 - 2.2.4. De Kleine of Voorste Hoeven
 - 2.2.5. Het eerste deel van de Grote Hoeve en een gedeelte van de beemden van Hooidonk
 - 2.3. Jean Baptist Claes verwerft het voormalige Hooidonk (1821-1825)
3. De exploitatie van Hooidonk 1816-1825
4. Verkoop van het Hooidonk en het Schriekbos 1825-1828
5. Het Zoerselbos na jonker Claes
6. Het voormalige Hooidonk tot en met zijn definitieve versnippering in 1860
 - 6.1. Het beheer door de familie Claes (1825-1860)
 - 6.2. Petrus Claes zelf heeft nooit op Zoerselhof gewoond

<h2>Deel III Het overige erfgoed van de cisterciënzers in Zoersel en Westmalle</h2>
--

1. De Parochie, de Pastorij, de Kerk en het Kerkhof
 - 1.1. De Tienden
 - 1.2. De pastorij tot in de 20ste eeuw
 - 1.2.1. De oudste gekende pastorij
 - 1.2.2. De bouw van de nieuwe pastorij
 - 1.2.3. Het plan van de nieuwe pastorij
 - 1.2.4. De verbouwing tussen 1787 en 1792
 - 1.2.5. De verkoop van de pastorij door de Franse bezetters
 - 1.2.6. De aanpassingen in de 19de eeuw
 - 1.3. De pastorij in de 20ste eeuw
 - 1.3.1. Aanpassingen aan het gebouw
 - 1.3.2. Dreigende afbraak van de pastorij
 - 1.3.3. Bescherming van de pastorij en de pastorijtuin
 - 1.3.4. De grondige restauratie van de pastorij (1984-1999)
 - 1.3.5. De huidige pastorij: onderhoud en gebruik
- 2 Het kerkgebouw en de bestuurlijke omkadering

- 2.1. Vroege historiek
- 2.2. Bouw van de huidige kerk
- 2.3. Modernisering van de kerk 1624-1860
- 2.4. Neogotische periode 1900-1950
- 2.5. Van 1950 tot heden: conservering.
- 2.6. Pescheurorgel
- 2.7. De Lindeboom
- 2.8. Pastoors in Zoersel
- 2.9 De schat van Zoersel
- 2.10 De bescherming van dorpsgezicht, kerk, kerkhof en kerkhofmuur

3. De Molen, het Molenhuis en Molders Block

- 3.1. Historiek van de molen
- 3.2. Herstellingen aan de molen
- 3.3. Cijnzen en pachtprizen
- 3.4. Dwangmolen en rechtsgedingen
- 3.5. Zoerselse molenaars en pachters van de molen
- 3.6. Historiek van het Molders Block en het molenhuis

4. Het Steengeleg

- 4.1. De cisterciënzers en een steenbakkerij
- 4.2. Het Geleg van 1733 tot 1795
- 4.3. Verkoop na de Franse Revolutie
- 4.4. Ligging van de steenbakkerij
- 4.5. Gebruik van de stenen van het Geleg

5. Plantagiën buiten Zoersel

5. 1. De cisterciënzers in Westmalle
 - 5.1.1. Ontstaan van de heerlijkheid Westmalle
 - 5.1.2. De Ganse-put-hoeve
 - 5.1.3. Westmalle en Nooit Rust
 - 5.1.3.1. Ontginning woeste gronden.
 - 5.1.3.2. Vercijnzing gronden in Westmalle
- 5.2. Monniken van La Trappe
- 5.3. Stichting abdij Westmalle
- 5.4. De cisterciënzers en ontginningswerken
- 5.5. Leefregel van de trappisten
- 5.6. De huidige abdij
- 5.7. De brouwerij van de abdij

Deel IV Bescherming van het Erfgoed van de cisterciënzers in Zoersel

1. Bescherming van het Zoerselbos: 1960-2022

- 1.1. Versnippering:
- 1.2. De moeilijkheden rondom de bewoning van het Boshuisje.
- 1.3. Stichting van "De Vrienden van het Boshuisje en het Zoerselbos" vzw
- 1.4. Start van de klasseringsprocedure
- 1.5. Bescherming Zoerselbos 1972-1986
 - 1.5.1. Verzet tegen de klassering

- 1.5.2. Bescherming Zoerselbos fase 1 en 2
- 1.6. Het Boshuisje
 - 1.6.1. De bewoners van het Boshuisje in de 19de eeuw (± 1820-1884)
 - 1.6.2. De familie Van Peer en het Boshuisje (1888-1969)
 - 1.6.3. De bewoners van het Boshuisje (1975-2022)
 - 1.6.4. Hendrik Conscience: De Loteling
 - 1.6.5. De Loteling
 - 1.6.6. Hoeve Groot Boshuis
- 1.7. Patrimoniumbeheer Zoerselbos vzw, Bezoekerscentrum, het Boshuis
- 1.8. Houtskoolmeiers
- 1.9. Toekomstvisie Zoerselbos
 - 1.9.1. Waar gaan we met ons Zoerselbos? Uitdagingen voor de toekomst voor het Agentschap Natuur en Bos (ANB) als beheerder
 - 1.9.2. Actief bosbeheer
 - 1.9.3. Natuurinrichtingsproject Zoerselbos (2023-2024)
 - 1.9.4. De hoge ecologische waarde van het Zoerselbos
- 2. De Bescherming van het Zoerselhof wordt een feit (1912-1993)
 - 2.1. Het Zoerselhof wordt een adellijk domein (1912-1949)
 - 2.2. Het Zoerselhof na de familie van de Put (1950-1989)
 - 2.3. Ivo Van Vaerenbergh koopt het Zoerselhof (1989 -)
 - 2.4. Bescherming van de omgeving van het Kasteel Zoerselhof
 - 2.4.1. De woning Trapke Op
 - 2.4.2. De Ruitershoeve
 - 2.4.3. De langgestrekte hoeve
 - 2.5. De geslaagde restauratie van het geklasseerde Zoerselhof en omgeving (1989-1990)
 - 2.6. De Monumentendagen en de Open Deurdagen in 1992, 2004 en 2013
 - 2.7. Het Zoerselhof in de media
 - 2.8. De Wapenbrief (2019) met het Zoerselhof en het devies 'Ora et Labora'
- 3. Sagen van het Zoerselbos
 - 3.1. De bende van het Zoerselbos.
 - 3.1.1. Het Wonderjaar
 - 3.1.2. De onherbergzaamheid van het Zoerselbos in de werken van Hendrik Conscience
 - 3.1.3. De verspreiding van de faam van het Zoerselbos door Conscience
 - 3.1.4. De sagenmotieven en Consciences Bende van Zoerselbos
 - 3.2. De Bende van Zoersel: een product van de angst voor het Zoerselbos
 - 3.3. De echte Bende van Zoersel
 - 3.4. Lange Wapper
 - 3.5. Spooksagen
 - 3.6. De Schat van het Zoerselhof
 - 3.7. Diverse sagenmotieven

Bronnen
 Afkortingen
 Lengte-, oppervlakte-, inhoudsmaten
 Verklarende woordenlijst
 Geraadpleegde literatuur
 Kaarten